List 11. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. marca 1881.

Obseg: O redilni vrednosti planinskega sená. — Katera goveja plemena so najprimerniša za slovenske pokrajine? (Dal.) — Kako naj bi se v ljudski nadaljevavni šoli podučevalo o rudninskem gnoji. (Dalje.) — Slovenski jezik pred državnim zborom. — Strossmayrjeva pôstna pridiga. — Pisatelji slovenski, na pilo nikdar ne pozabite! (Konec.) — Slovensko slovstvo — Noč. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O redilni vrednosti planinskega sená.*)

Spisal E. Kramar,
asistent c. kr. agrikulturno-kemičnega poskuševališča na Dunaji.

Znano je mnogim kmetovalcem po praktičnih skušnjah, da je planinsko seno posebno za goved izvrstna piča. Zaradi tega se ta krma po Gorenjskem, kakor tudi po sosednjih planinskih krajih bolj obrajta, kakor najboljše seno dolinskih travnikov. Toži se pa tudi, da postajajo senožeti v dolinah — akoravno se namakajo — vedno slabejše.

Dosedaj nimamo nobenih natančnih preiskav o redilni vrednosti planinskega sena in redilna moč, katero mu kmetovalci pripisujejo, ni še znanstveno dokazana.

Čeravno je uže do 1880. l. 141 razkrojev (analiz) sena narejenih bilo, najdemo med temi le štiri razkroje tacega sena, ki je rastlo vsaj 4000 čevljev visoko in se torej sme prištevati planinskemu senu.

Najvažnejša do sedaj neznana vprašanja o planinskem senu so pa: Kako je kemično sestavljeno planinsko seno in kako se razločuje od dolinskega? V kaki razmeri so redilne snovi sená, ki je rastlo v različni visočini, in ali bi ne bilo mogoče s presajanjem planinskih zelišč in trav v dolino izboljšati namakanih travnikov?

V zvezi z vseučiliščnim prof. dr. vitezom Kernerjem preiskaval sem ta vprašanja, pri katerih je prof. dr. pl. Kerner botanično, jaz pa sem kemično delo dovršil ter vrednost tega sena dokazati skušal.

Preiskaval sem seno z različnih visočin, kakor na pr. seno z Blaser-ja (7000′), z Valzam-a (6000′), z Ortler-ja (5700′) na Tirolskem, z Bernskih alp (5000′), Pongavsko seno (5500′—3500′) itd. Ta različna sena imela so sledečo povprečno kemično sestavo; tukaj navedem samo štiri razkroje sena:

1. seno z Blaser-ja 7000′ visoko;
2. seno z Ortler-ja 5700′ visoko;
3. seno z Pongav-a 4000′ visoko;
4. navedem povprečno kemično sestavljenje dobrega dolinskega sena.

*) Ta, posebno za naše planinarje podučni spis prinese obširneje tudi dunajski kmetijski časnik „Oesterreich. landw. Wochenblatt“. Vred.

Vse razkroje preračunil sem na povprečno vsebino vode 14·59%.

V sto delih sena našel sem:

Seno	1	2	3	4
Beljakovine (Protein)	10·25	10·48	14·11	10·11
Olesenele staničnine (Rohfaser)	17·22	20·16	24·45	25·52
Tolšče	3·68	3·32	3·87	2 34
Gnjilca prostih tvarin	45·66	46·63	35·01	40·90
Pepela	8·60	4·82	7·92	6·54
V 100 delih pepela fosforove kisline	3·71	9·03	11·96	7·50

Iz teh preiskav sledi:

1. Seno srednje-planinskih krajev ima celo več beljakovine v sebi, kakor najboljše dolinsko. V najboljem dolinskemu senu nahajamo k večem 12 odstotkov proteina, v planinskem pa 14 in še več odstotkov. Še seno visokih planin (7000′) ima več beljakovine, kakor dobro dolinsko seno.

2. Množina olesenele staničnine (Rohfaser) planinskega sena je manjša, kakor vsakega dolinskega sena. Zadnjo ima najmanj 19, prvo pa 16 odstotkov staničnine.

3. Planinsko seno ima jako veliko tolšče, katero posebno pomnožuje hlapno olje, ki se nahaja v dišečih alpskih zeliščih.

4. Razmera beljakovine in gnjilca prostih tvarin je veliko ožja, kakor v dolinskem senu.

Večjo množino beljakovine in gnjilca prostih tvarin in manjšo olesenele staničnine v planinskem senu razlagam si na sledeči način:

1. Perijoda (čas) rastí je veliko krajša; v visočini 6000′ čevljev le 132, 8000′ samo 92 dní dolga; zelišča ne morejo torej tako oleseniti.

2. Prof. dr. pl. Kerner je opazil, da internodija na steblih postanejo tem krajša, v čem višji visočini zelišča rastejo; imajo torej več listja in manj stebla.

Kakor je pa znano, ima listje več redilnih snovi, kakor stebla.

3. Mnogo planinskih rastlin ima zimzeleno listje. V tem listji nahaja se mnogo redilne zaloge (Reservestoffe), iz katere v prihodnjem letu rastline napravljajo liste, stebla, cvet itd. Take rastline so, na pr.: Carex sempervirens, Gentiana excisa, Nigritella augustifolia, Daphne striata, Calluna vulgaris itd.

4. Nahaja se v planinah mnogo rastlin z mlečnim in gotovo redilnim sokom. K takim rastlinam prištevamo, na pr.: Campanula barbata, Crepis grandiflora, Hieracium alpinum, Leontodon pyrenaicus itd.

Zakaj da ima planinsko seno veči in izdatnejši redilni učinek, kakor dolinsko, si iz omenjenega lahko razlagamo. Mnoge preiskave nam kažejo, da ni merodajna samo vsebina gnjilca za prebavljanje in redilnost krme, ampak zraven tega tudi množina olesenele staničnine. Seno, ki ima obilo gnjilca, zraven pa malo olesenele staničnine, je najbolj in najlože prebavljivo. K takemu senu se pa prišteva v prvi vrsti, kakor kažejo preiskave, planinsko seno. Prezirati pa ne smemo mnogih hlapnih oljev planinskih dišečih zelišč, katera pouzročujejo večo izločevanje prebavljivih sokov in zatorej boljše prebavljanje beljakovine. Planinsko seno smemo torej prištevati k najtečnejši piči.

O vprašanji, ali bi bilo mogoče s presajanjem planinskih zelišč v dolino izboljšati naše travnike — v nemških kmetijskih časnikih pisalo se je mnogo o tem — hočem le malo besedí spregovoriti.

Prepričan sem popolnoma, da bi tako presajene rastline se kmalu privadile dolinskega podnebja in bi krepko rastle; dvomim pa jako, da bi razmera redilnih snovi ostala enaka kakor v planini. Prof. Kerner zapazil je, da v dolino presajena zelišča izgubé veliko svoje vonjave. Smem pa tudi trditi, da bi se s presajanjem v dolino perijoda rasti podaljšala, olesenela staničnina torej pomnožila, beljakovina zmanjšala in ne dosegli bi s presajanjem ničesar.

Preiskave, katere bom letos nadaljeval in mogoče tudi uže končal, potrdile bodo gotovo moje mnenje.

Katera goveja plemena so najprimerniša za slovenske pokrajine?

Spisal prof. F. Povše.

(Dalje.)

Nasproti pa belanske krave za vprego niso posebne kreposti ter jih v tem oziru prekosí muriško pleme. Boljših volov za vprego pač nobeno pleme na Avstrijskem (razen Ogerskega) ne daje, kakor zgornje Štirsko muriško. Krepki so, vstrajni in, kar je ne male važnosti, je to, da se tudi vročega primorskega obnebja kmalu privadijo; zato jih pa tudi Furlani, sploh goriški kmetovalci kaj radi imajo in ni jim ljubšega vola od sivega „Stiriana“ (Štajarca).

Komur je mar, izrejevati mladih juncev, ta najde v muriškem plemenu prav primerno pleme, katero se odlikuje po svoji sposobnosti za vprego ali delo; pa tudi mleka se še precéj dobi in za vpitanje tudi ni preslabo, tako da za one gospodarje, ki izrejajo mlado živino za delo, ki nimajo prilike mleka naravnost izkoristovati, je to pleme pravo, ker za domače potrebe uže gospodinja tudi od muriških krav dobi dovolj mleka, katero je prav dobro in tolsto.

Se ve da so ogerska goveda najizvrstniša za vprego, pa tudi le samo za vprego, za mleko pa niso skoro nič vredna. Edino za pitanje pa pri nas ne potrebujemo goved, ker to morejo izvrševati le one kmetije, katere imajo tovornice, iz katerih dobivajo razne odpadke, na pr. preše, iz sladkornic, iz olarij itd. Za to svrho — mimo gredé omenjeno — je sloveče angleško Shortornsko pleme, katero je silno pitavno.

Omenjati moramo pa, da pincgavsko pleme ima veliko sposobnost za vdebelenje, ker pri navadni krmi so te živali vedno prav lepo debele.

Kakor iz teh besedi razvidimo, je pincgavsko pleme odlično za mleko in tudi za pitanje, belansko prav tako, in poleg tega je tudi jako zadostljivo, muriško je odlično za vprego, manj za mleko. Vsa ta plemena nahajajo se v naši državi in vidimo, da si moremo uže tudi doma pomagati, in ni nam potreba romati v ptuje države po žlahno plemenno živino.

Kakor sem velik zagovornik domačih pridelkov, tako vendar — kedar me prepričanje sili — ne preziram ptujih odličnih stvari. In prav lastne skušnje o res izvrstni govedi Unterwaldenski, katera se je v kantonu Unterwalden na Švajcarskem vkupila in sedaj na Goriškem odgojuje, me silijo v interesu javnega prida, da ne zamolčim tega plemena, katero je odlično za molžo, pa tudi za delo, ter je jako sposobno tudi za kamnit svet. Za pitanje pa nima lastnosti, saj tudi pri dobrem krmenji je ta živina vedno le bolj suha.

Iz subvencij državnih je goriška kmetijska družba kupila 4 krave in 1 bika Unterwaldenskega plemena; to čedo sedaj odgojuje za poskušnjo gosp. Kovačič, veleposestnik in zgleden živinorejec pri sv. Luciji na Tominskem. Iz njegovih molznih zapisnikov je razvidno, da dajó te krave, ki so srednje velikosti, na leto v srednji meri 2800 litrov dobrega mleka, gotovo lepa množina, toliko bolje, ker te krave hodijo na pašo in doma v hlevu dobivajo le seno brez otrobov in pese.

Kmetijsko društvo je tudi več bikov iz Unterwaldenskega kupilo in razdelilo po deželi in posebno po Krasu, kjer se izvrstno sponašajo in obče hvalijo. Umni kraški živinorejci trdé, da se je uže mnogo plemen poskušalo vpeljati na Krasu, pa da le Unterwaldensko se resnično krajnim razmeram, kraškim tlem prilega Tudi mladina zarejena po teh plemenskih juncih se vrlo sponaša. Poznam gospodarja, ki je junčka Unterwaldenskega, odgojenega v hlevu goriške kmetijske šole, kupil, in sedaj ima izvrstnega bika, ki po skalovitem trdem svetu vstrajno stopa pa tudi marljivo dela. To pleme je temno-sivo-rujavo, polnega čvrstega telesa, nizkih pa silno krepkih nog z vstrajnimi parklji. Saj je tudi doma v kantonu zeló kamnitem, toraj ni čuda, da v tem oziru primeren za trdi kraški svet! (Konec prih.)

Kako naj bi se v ljudski nadaljevavni šoli podučevalo o rudninskem gnoji.

Spisal Anton Derganc.

(Dalje in konec.)

Solitar in pepel.

Solitar, tudi kalijev solitar zvan, je vsacemu prav dobro znana sol, kdor videl je uže soliti ž njo krače, plečeta in drugo svinjsko meso. Marsikdo slišal je tudi, da delajo iz solitarja smodnik. Solitar pospešuje pa tudi deloma rast mnogoterih rastlin, deloma jim služi v živež. V ječmenu, v redkvi, v solnčni roži itd. najde se solitar čisto razvit. Pri vsem tem mislil bi si pa vendar vsak sam pri sebi, kdo bode s to drago soljo gnojil svoje polje? Res je to! pa saj z navadnim solitarjem ne gnoji nikdo polja; za to rabi drug solitar natrov ali kislski solitar, ki ga dovažujejo iz Amerike. Ta je veliko ceneji, pa ravno tako dober,

kakor prvi, ker oba sestavlja solitarna kislina, to je zeló kisla tekočina, ki orumení rastlinske in živalske tvarine.

Solitar zamore si pa vsak kmetovalec dober kup sam napraviti na krajih, kjer nahaja se miren in vlažen zrak, lukničasta z organičnimi ostanki in z apnom, kalijem in magnezijo „z grenko zemljo“ zmešana tla. V taki zemlji napravi se solitarno kisli kalij – solitar — solitarno-kislo apno in magnezija; zadnji dve rudnini ste za rastline tudi važni. Kaj mora pa storiti kmetovalec, da pridobí si mnogo teh solí? V ta namen si sezida v mirnem in vlažnem kraji majhen ne predebel zid iz luknjičaste, apnene zemlje, kateri je primešano tudi nekoliko gline, in jo pomeče sè slamo zmešanim pepelnim mortom. Ta zid pokrije potem sè streho, ter ga poliva večkrat z vodo. Soli, ki pridobí si jih na ta način, zamore porabiti z dobrim vspehom posebno za travniški gnoj.

Sedaj zvedeli smo vse tvarine, ki služijo rastlinam deloma v hrano, deloma pospešujejo njih rast itd., samo ena ni bila še omenjena in ta je fosforova kislina, ki nahaja se v rastlinah posebno v semenu kot fosforova kisla sol. Fosforovo kislino dobimo v obliki belega prahu, ako košček fosforja sožgemo pod steklenim zvoncem. Ta kislina nahaja se pa uže narejena v nekaterih telesih, posebno v kosteh sesavcev in tičev. Zarad tega rabijo tudi koščeni pepel za gnojenje polja; pa ne samo v koščenem pepelu, tudi v rastlinskem pepelu je veliko te kisline, isto tako tudi v nekaterih rudninah, ki so pa tako redke, da si jih ne moremo lahko pridobiti.

Pepel je najboljši gnoj za rastline, ker ima vse tvarine v sebi, iz katerih obstojí vsaka rastlina; posebno važen izmed teh tvarin je razun fosforove kisline tudi kalij, ki se v pepelu nahaja v obliki pepeljike, to je, belosivkaste tvarine lužnega okusa. Da je kalij za rastline neobhodno potrebna tvarina, bilo je uže večkrat omenjeno, in to bi si morali zlasti tisti gospodarji dobro zapomniti, ki sadili so po več let krompir ali pa repo na en in isti kraj in na ta način storili polje čisto nerodovitno za te rastline. Kaj jim je toraj storiti, da zboljšajo to zemljo? Pognojé naj tako zemljo s pepelom in hitro razvideli bodo na čvrsti rasti teh in druzih rastlin korist tega gnojenja.

Kmetovalci, posebno kranjski,

varujte se lažnjivih prerokov!

Od več strani se nam pripoveduje, da zakotni pisači tu in tam nadlegujejo kmetovalce dežele naše (Kranjske), in se jim ponujajo za izdelovanje pritožb zoper novo vcenitev zemljišč zarad uravnave gruntnega davka. Ker pa taki ljudje v prvi vrsti gledajo le na to, da si s tem naklonijo dober zaslužek, se kmetom prilizujejo in jim obetajo zlate gradove, ki jih z dotičnimi pritožbami doseči upajo.

„Novice“ so uže v enem prejšnjih listov opozorile kmetovalce, naj ne zanemarijo pritožb (reklamacij), katere so opravičene in utrjene, al svariti moramo pred pretiranimi pritožbami, ki se v veliki množini po fabriško izdelujejo in zato nimajo nobene veljave.

Pa tudi za vsako malenkost se ni pritoževati, ker skušnja uči, da se malokedaj tistemu, ki trdi, da je proti drugemu previsoko vcenjen, kaj zniža, ampak navadno le drugemu cena povekša za dotični kos; torej v takem slučaji sam sebi ni nič koristil, pač pa svojega soseda oškodoval.

Kdor ima toraj kako upravičeno pritožbo narediti zoper to, da ta ali uni kos zemlje ni uvrsten v pravi razred, in če kaj ni prav merjeno, ali če mu je kak kos pripisan, ki pa ni njegov, ali nasprotno, če je kak njegov kos pripisan komu drugemu, ta naj tako pritožbo županu naznani ustmeno, kateri jo bode v zato ondi pripravljene pole brezplačno vpisal. Župani imajo tudi poduk v rokah, kako naj se dotične pritožbe zapisujejo. Tudi ležijo pri županu mape in pa dotične pole vsacega posestnika, iz katerih svoje posestvo razvidi in se iz tega o vsem stanji svojega zemljišča prepričati more. Čemu toraj za delo denar trositi, ker se vse to brezplačno doma opraviti more!

Omenimo naj pa še, da če kedo o vcenitvi svojega zemljišča kakega bolj natančnega pojasnila potrebuje, naj se obrne do dotičnih izvoljenih vcenilcev svojega okraja, kateri so o vsem najbolj podučeni, ker so pri izvrševanji vcenitve od kraja do kraja hodili in toraj poznajo razmere celega vcenitvenega okraja, ne pa le ene same občine. Ti možje jim bodo vedeli najboljše njih zadeve pojasniti in jim svetovati. Da so oni in pa udje deželne cenitvene komisije svojo dolžnost vestno spolnili, spričuje to jasno vsemu svetu, da se je davkno breme kranjske dežele, s katerim je bila dosedaj silno preobložena, zdatno zmanjšalo. Tem možem bodite hvaležni, pa jim tudi v prihodnje zaupajte!

Politične stvari.

Slovenski jezik pred državnim zborom.

Hudo razburil je pod predsedstvom dr. Stremajerja nedavno sklenjeni odlok c. kr. više dunajske sodnije, po katerem se ima vprihodnje jeziku slovenskemu popolno zapreti pot v vse c. k. sodnije na Kranjskem. Da je ta odlok iznenadil tudi še posebno naše poslance, pa vse druge njih tovariše, bodi-si Slovane bodi si poštene Nemce, ki vsem narodom mnogojezične naše Avstrije privošijo ravnopravnost, omenil je uže unidan dopis z Dunaja, ki je napovedal, da so gospodje vit. Schneid, dr. Tonkli in dr. Poklukar prejeli nalog, da izdelajo interpelacijo do Nj. ekscelence ministra pravosodja dr. Pražaka, kako pridejo Slovenci na Kranjskem do tega, da je v sodnijah njihov jezik nemški, in kako misli ministerstvo storiti, da ravnopravnost jezika slovenskega v uradih obveljá, kakor to zahteva naravno pravo in ustavna vladína.

Tako-le se od besede do besede glasí

interpelacija viteza Schneida in tovarišev

do pravosodnega ministra v zbornici poslancev 11. marca.

„Pred nekoliko dnevi je bilo v javnih listih čitati od besede do besede ponatisnen odlok c. kr. najviše sodnije, po katerem slovenski jezik nima pravice prihajati pred sodnije.

Iz časopisov in iz raznih drugih verjetnih poročil se je tudi izvedelo, da je c. kr. predsedstvo višje deželne sodnije v Gradci ta odlok c. kr. najviše sodnije naznanilo ne samo vsem sodnijam tamošnjega okrožja više deželne sodnije, ampak tudi drugim oblastnijam in uradom, ki njej niso podložni.

Podpisani ne smejo zamolčati, da je tako meritorni odlok, kakor tudi očividna skrb predsedništva c. kr. više deželne sodnije v Gradci, onemu odloku zagotoviti hitro in povsod uplivajoče razširjenje, vzbudila čut najglobočje nevolje v onem lojalnem, državi udanem in cesarju zvestem narodu, ki prebiva v jednem delu Štajerske in Koroške, na Kranjskem, Primorskem in v Istri, ko vidi, da mu navedeni odlok krati njegove z

državnimi osnovnimi postavami zagotovljene pravice, pa žali tudi njegovo narodno čast.

Razžaljen je narod v svoji pravici, ker ta razsodba izključuje od države priznano mu ravnopravnost njegovega jezika v uradu ter skruni njegovo narodno čast, ker se smatra njegov jezik tako, kakor da bi ga ne bilo, kot nenavaden v deželi, in ako se rabi, da se more to smatrati kot vzrok ničevosti

Resno prepričani, da ne more niti iz uradne instrukcije niti iz splošnega sodnijskega reda deželna viša sodnija izvajati pravice, formalno odločevati tam, kjer bi imela odločiti samo o meritorni pritožbi strank;

z ozirom na to, ker ste obe razsojevajoči viši instanci ignorirali, da ima čl. 19. državne osnovne postave vzvratno ali nazaj delujočo moč na obstoječe ž njo morebiti v protislovji stoječe zakone in postavno moč imajoče naredbe in ker sta paragrafu 13. podvrgli tak pomen, kateri — v deželi navadni jezik razširja v nek sodnijsk jezik ali v deželi navaden sodnijsk jezik — naravnost nasprotuje duhu tega zakona in državnega osnovnega zakona;

in z ozirom na to, da je v razsodbi navedeni razlog, „da je nemški jezik izključivi sodnijski jezik na Kranjskem“, naravnost neresničen, ker se uže 30 let na Kranjskem, Štajerskem in sploh v vseh onih krajih dežel, kjer prebivajo Slovenci, pri sodnijah mnogokrat tudi slovenski uraduje, katerim viša deželna sodnija sama daje slovenske tiskovine za odloke in razsodbe in ker so med vsem tem časom sodnije brez zaprek do najnovejšega časa sprejemale slovenske vloge ter izdajale razsodbe in odloke v istem jeziku;

nadalje z ozirom na to, da je z dvornim dekretom od 22. septembra 1835. leta, št. 109, z ministersko naredbo od dne 15. marca 1862. leta, št. 865. in koncem z državno osnovno postavo o občnih pravicah državljanov od 21. decembra 1867. l., št. 142. d. z. raba slovenskega jezika pri sodnijah pozitivno določena in pravica slovenskega naroda glede neovirane rabe njegovega jezika v uradu zagotovljena;

potem z ozirom na to, da po najviši resoluciji od 31. oktobra 1785. l., št. 489 „ima višja deželna sodnija sicer natanko ozirati se na rabljene formalnosti pri reševanji kake pravde, opažene pomanjkljivosti niži sodniji takoj naznaniti ter jih za prihodnje ustaviti, kjer pa zakon na opuščen predpis izrečno ne določuje ničevosti, tam naj je take pomanjkljivosti ne ovirajo ter naj sodi“; nikoli in nikjer pa ni vzrok ničevosti to, če sodnik svojo razsodbo izroči stranki v slovenskem jeziku in zato bi se s tem slučajem ne bilo imelo ravnati kot ničevostnim;

naposled z ozirom na to, da je omenjeni odlok najviše sodnije žaljenje pravic, zagotovljenih z državnimi osnovnimi postavami, ki je tem večje v svojih posledicah, ker so se pri c. k. okrožni sodniji v Celji, kakor se sliši uže samo zarad razglašenja onega odloka v zadnjih dneh odbile tri slovenske vloge slovenskih strank, a je dolžnost visoke vlade, da celó tam varuje in brani, kjer neprizivni odlok sodnij kratijo splošne pravice državljanov, dozvoljujejo si podpisani do Nj. ekscelence voditelja pravosodnega ministerstva staviti vprašanje:

1. Ali je visoki vladi znana razsodba c. k. najviše sodnije od 16. februarija l. l. št. 1697 in od c. k. više deželne sodnije predsedništva v Gradci ukazan razglas tega odloka do podložnih sodnij in drugih, celó avtonomnih oblastnij?

2. Kaj namerava visoka vlada storiti, da s tem odlokom najviše sodnije žaljeno pravico Slovencev do ravnopravnosti njih jezika v uradu zopet v veljavo dene?“

Pl. Schneid, dr. Vošnjak, dr. Poklukar, Nabergoj, knez Windischgrätz, Klun, Obreza, dr. Tonkli, grof Hohenwart, V Pfeifer, grof Margheri, Herman, baron Gödel, dr. Vitezić, grof Harrach, knez Lobkovic, dr. Rieger, Zeithamer, knez Schwarzenberg, dr. Šrom, knez Alfred Liechtenstein, grof Brandis, grof Kinsky (in mnogi češki in nemško konservativni poslanci).

Cerkvene stvari.

Strossmayerjeva pôstna okrožnica.

Svitla zvezda obnebja jugoslovanskega, prevzvišeni biskup Josip Juraj Strossmayer je razveselil sè svojo postno okrožnico ves slovanski, posebno slovanski-katoliški svet. Iz nje veje prijetni duh pravega domoljubja; iz nje veje srčna ljubezen do katoliške cerkve in posebej do stolice rimske kot studenca dušnega in telesnega blagostanja. Z milim glasom kliče in vabi prevzvišeni vladika v jako obširnem listu naše nezjedinjene brate Slovene, raztrešene po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne in po prijaznih južnih deželah avstrijske države, naj se vendar enkrat odpovedó nesrečnemu razkolništvu in povrnejo v naročje rimske katoliške cerkve.

Zjedinite se! kliče viši pastir, kajti v jedinosti sè stolico rimsko je vir vsake sreče začasne in večne. A ne sam jaz, kliče in vabi vas tudi namestnik Kristov papež Leo XIII. v okrožnici svoji; da še celó vabi vas po njem sama previonost božja. Kaj je življenje, poziv in delovanje solunskih bratov med našimi preddedi in nju poslavljenje v najnovejšem času, nego klic božji, da se zjedinite!

Ni li poslal Najvikši našim očetom moža, da jih združita; in sicer moža, ki sta jedinost visoko čislala kot najimenitnejši znak prave cerkve. Skušala sta jo ohraniti in utrditi, kar kaže vsaka nju stopinja bodi si pred prihodom bodi si po prihodu k našim očetom. Nista li iskala in našla na poti h Kozarom ostanke rimskega papeža sv. Klemena, naslednika sv. Petra? in ni pokazal Bog s tem činom nju srčno ljubezen do stolice rimske? Kakošno je bilo nju življenje v Carigradu? Ali nista pokazala pri vsaki priložnosti, da ne držita sè Totijem, marveč z Rimom? In ko ju pokliče Najvikši v naše pokrajine, bilo je nju delovanje glavni namen, da bi zvezala naše brate z Rimom. V to svrho poslužujeta se jezika slovanskega in prestavita sv. pismo in druge cerkvene knjige na jezik slovanski — sredstvo, ki je najbolj pospeševalo jedinost Slovenov z naslednikom sv. Petra. Ako želita kacega privoljenja ali tolažbe, ne obračeta se v Carigrad, marveč v Rim; ona ne iščeta sreče v viru prevzetnosti, ošabnosti in razpora, iščeta je raji v viru ponižnosti, ljubezni in jedinosti; z jedno besedo, ne obračeta se v novi, marveč v stari Rim. Zato jima je hvaležen namestnik Kristov, ter pospešuje nju delovanje med Sloveni s tem, da potrdi slovenski jezik kot liturgični jezik; drugič da osnovi „panonsko-moravsko“ nadškofijo neodvisno od nemških škofov; v to svrho imenuje in posveti ju v škofa. Konstantina, najvrlejšega boritelja rimske cerkve, imenuje Cirila; kajti kakor nekdaj Ciril Aleksandriski proti Nestorianizmu, tako bojuje se sedaj naš sv. brat proti razkolništvu. Ker pa kmalu umre, pokoplje ga Rim kot najvikšega cerkvenega dostojanstvenika. Enako spoštuje Metoda, ter ga varuje po smrti Cirilovi proti ptujim navalom.

Tako nas je klicala božja previdnost za časa Cirila in Metoda po nju delovanju, sedaj kliče nas po nju poslavljenju. Ona hoče, da se spominjamo naših dobrotnikov, ter ju slavimo; istinito slaviti pa ju zamoremo le, če posnemamo nju namene in čednosti s tem, da smo pravi in zvesti sinovi rimske cerkve in stolice. One stolice, ki nas je in nas še vedno z materinsko ljubeznijo k sebi vabi. Da nas pa res ljubi in zeló čisla, pokazala je uže čestokrat, bodi-si za časa blagovestnikov naših, bodi-si sedaj o nju poslavljenju. Hočemo li več pričakovati od nasprotnika Kristovega, nego da nam zatrjuje, „da je Slovanom očividno pridržana v bodočnosti posebna važnost tudi v pogledu strogo verskem, ne samo med evropejskimi, marveč tudi med azijatskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večo slavo svoje cerkve.“

Bodimo hvaležni našim dobrotnikom in prijateljem, oklenimo se rimske stolice, ter služimo ji sè združenimi močmi. Nikakor ne dopustimo, da bi naši nezjedinjeni bratje še dalje služili razkolništvu, ki je po rojstvu grško in ne slovansko. Skusimo jih pridobiti vsak po svoji moči tako, da bodemo 6. aprila leta 1885. skupno in združeni obhajali tisočletnico blagovestnika našega Metoda. V to pomozi Bog in sv. brata Ciril in Metod! *)

Slovstvene stvarí.

Pisatelji slovenski, na pilo nikdar ne pozabite!

(Konec.)

Prestopivši h „Kresu“ naj omenimo najprej nekih nenavadnih besed. Beseda: slednji — ki jo Kranjci poznamo v pomenu, kakor: vsak (Pater Marcus: quilibet) in stoji tudi v „Zvonu“, kakor smo gori navedli, v tem zmislu, a zdaj jo kot nepotrebno in motljivo več in več opuščamo — nahaja se v enem sestavku za der letztere, a v drugem (str. 86: Roke slednjega človeka v hiši so imeli polno dela) zopet v zmislu, kakor bi jo Kranjec razumel. To je vendar neprilično. Držimo se besede: poslednji, adv. naposled, ki je staroslovenska, hrvatsko-srbska, ruska in vrhi tega nam uže dobro znana! Bodi ogersko-slovenska, ali mi je ne moremo potrebovati! — Neslovenske so besede in oblike: koji, namesto kateri, crkev nam. cerkev, vest za Nachricht, ker Slovencem pomeni: Gewissen, iznenadjen, dogodjaj, razredjen, godec razdraževa, izraževa, tako tudi: dokazivati, opazivati, pokazivati, storjevati (neznani doslej frequent. od storiti). Nenavadno je: davki zavdušujejo nam. zadušujejo; povstanek nam. postanek; lastnoljubje nam. samoljubje. — Ako kaj čuta imajo, zato ni brige; nam. imajo li kaj čuta, ni brige. — Nenavadno je: da se narod spozná s to strašno prikaznijo, nam. da se upozná ali seznani z njo. — Napačno je: plesaje; nepravilno je: ni mi se hotelo posrečiti podpreti svoje trdenje, nam. — da bi podprl (ali: vzmogel podpreti) svojo trdnjo.

Zedinimo pa druge barve, dobodemo sestavljeno barvo, nam. zedinimo li ali pa: če zedinimo. — Particip sme sklanjati se in vjemati z dotičnim samostavnikom samo tedaj, kadar zamenjuje (skrajšuje) relativen stavek. Na pr. Staunend sah sie ihm nach. Strmeč je gledala ona za njim, in nepravilno bi bilo reči: strmeča (die Staunende). Nepravilno je torej: Krka valí svoje valovje proti Savi, vijoča se kakor srebrosvitla nit, nam. vijoč se, kakor svitla nit. — Tako tudi: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvirajoča na makedonski meji. Tu mora stati ali: Samostan je dobil ime po reki, izvirajoči na makedonski meji, ki se imenuje Rila, ali pa: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvirajoč na makedonski meji. — Gledé perfektivnih in imperfektivnih glagolov naj se omenijo take-le nepravilnosti, na pr.: Slušajo krik obupajočih nam. obupujočih. Vsaj nekoliko trenotkov si bodeš odtrgal od svojih opravil in te daruješ meni, nam. bodeš daroval meni, kajti z nedovršniki se brez pomožnega glagola ne izražuje bodoči čas. — Veda se ne omeji, nam. ne omejuje se. Življenje je, kar vstajenje omogoči, nam. omogočuje (ali: mogoči). — Obhodila je vrt, tu odtergaje kako cvetlico, tam popravljaje itd. tako ne veljá, bolje bi bilo zasukniti ter reči: hodeč po vrtu odtrga tu kako cvetličico, tam itd. — Posrkajoči plin, nam posrkujoči plin, srkajoči plin. — Kjekod naletimo na taka ali podobna poslovila: Pozvan na drugo mesto štejem si v prijetno dolžnost, da se zahaljujem dozdanjim tovarišem za izkazano mu prijateljstvo. Ne zdi se mi prav tako, nego bi se bolje reklo: štejem si v dolžnost, zahvaliti se dozdanjim tovarišem, ali — po strogo logičnem zahtevu — štejem si v dolžnost zahvaliti se ter se s pričujočim zahvaljam itd. A kadar stvarí nanesó takó, utegne prilegati se tudi ta dikcija, na pr. navada novinarska je, da se zahvaljujejo za dozdanjo podporo, vabeč na novo naročbo.

Moralično nam. moralno (odkod tukaj ič?); gmotno nam. materijalno (ker menda slov. korenike ni); nenasitljiva pohlepnost nam. nenasitna.

Tem dobrohotnim opomnjam naj še dodam naslednje:

Adjektiv ne more nikdar biti nadomestek participa tako, da bi pri sebi imel akuzativ predmeta; napačno je torej, kakor sem v dveh slovenskih listih čital, namreč: Take, nas katoličane žaljive, napake, nam. nas — žaleče (ali nam, za nas žaljive). — Mladina drugega, telo in dušo blažilnega, razveseljevanja ne pozná, nam. telo — blažečega (ali pa telesu — blažilnega). — Nekateri se ravnajo po nemški navadi ter pišejo na pr.: Mit 1. Jänner 1881 beginnt, s 1. januvarjem 1881 začne se, ali to ne more biti prav, nego: S 1. dnem januvarja meseca začne se, s 1. januvarja začne se, ker se štejejo dnevi in ne januvarji.

Beseda: še le ni kaj pristojno odličnejši knjigi ter nam bode treba poiskati zamenice pri Hrvatih. Gospoda Levstik in Erjavec pišeta: stoprav; ali jaz te besede v slovarjih ne nahajam; Vuk ima toprv, Mikl. starosl. slovar: toprvo, Stulli stoprv, a znane so hrvatsko-srbske besede v tem zmislu še: stopram, tek, in istom. Jaz bi svetoval poprijeti se izraza: stoprv. Kako sodi kdo drug?

Teh, ki za Wörterbuch pišejo izraz: slovnik, vprašal bi jaz, kako mislijo na razno držati slovenska izraza za: grammatikalisch in lexikal(isch), ker se iz: slovnik in iz: slovnica podaje le: slovniški. Ali z golim akcentom? Kdo naj razsodi, kam ga je postavljati? Samo in edino za to sem se jaz poprijel ruske besede slovar, ker daje odločen pridevnik: slovarsk.

V Miklošičevi sintaksi stojí pravilo, da se zaimek se v stavku ne ponavlja. Kaj veljá za tiste slučaje (Miklošič ne navaja dotičnih primerov), kjer se skup namerita dva povračavna glagola, katerih eden služi drugemu v dopolnilo? V golih stavkih rekel bi jaz za trdno, da ne sme stati dvakrat se. Na pr. Tomaž se

*) To je glavna misel okrožnice, ki obsega 3 velike pole in je z „Glasnikom“ iz Dijakova došla „Novicam“.

Ivan Lavrenčič.

bojí ženiti (in ne: se bojí ženiti se): ali v večjih stavkih ne vem, kako bi se odločil. To bi bilo razsoditi iz staroslovenskih in ruskih primerov. Morebiti kdo kaj tacega iztakne.

V neki učilnicam namenjeni računici našel sem, da se osnovnim številnikom (Grundz. w.), izraženim s cifro v nekih padežih najraje pristavlja pika, na pr. Če s 5. delavci opraviš to in to, koliko bi z 9. delavci? Mislil sem si, to spada med tiskovne pogreške. A ker sem pozneje isto opazil v nekem novejšem šolskem berilu, začenjam zdaj slutiti, da utegne, kakor pravijo, vendar le neka metoda v tem biti. Piše se v tistem berilu, na pr. Zemlja se okrog svoje osi zavrtí v 24. urah, luna pa okrog svoje v 27. dnevih in 7. urah. — Stvar je tako jasna, da se omenivši jo tukaj skoraj bojim zamere, ali da bi odtod ne bilo kvare za šolo, bodi tu rečeno naslednje temu, kdor bi bil poučenja potreben v tem: Po obči navadi prideva se pika zarad razločka edino vrstilnim ali rednim številnikom (Ordnungsz. w.) in nikoli ne osnovnim, a če se osnovniki v nekih padežih sklanjajo takisto, kakor vrstilniki, oni za to ne izpreminjajo se v vrstilnike, nego so in ostajajo osnovniki ter jih je pisati z brojko brez pik. Cigale.

Slovansko slovstvo.

* *„Hrvatski dom.* Zabavnik hrvatske omladine za godinu 1880. Izdalo ga djačko družtvo „Hrvatski dom" na I. hrvatskom sveučilištu. Godina IV. U Zagrebu. Tiskom dioničke tiskare 1880." 8⁶. 338 str.

Tega almanaha vrlih hrvatskih vseučiliščnikov prejšnje letnike so „Nov." hvalile, o lanskem morejo svojo pohvalo ponoviti, in sicer prav iz dna svojega srca. Poleg društvenih naznanil in imenika častnih in drugih udov (med prvimi čitamo tudi ime gosp. dr. J. Bleiweisovo), ima ta elegantna knjiga obilo zabavnega berila v verzih in v prozi od najboljših mladih peres. Z velicim veseljem smo čitali in prečitali ves izvrstni almanah in srčno želimo, naj bi imel še mnogo takošnih naslednikov. Živel „Hrvatski dom!" —r—

* *O novoslovenskem rokopisu zgodovinskega društva koroškega.* Spisal dr. Gr. Krek. Ponatis iz „Kresa" št. 3. l. 1881.

Ta knjižica prinaša na 18 straneh ponatis enega najzanimivejših člankov „Kresovih". Slavni dr. Krek v tej knjižici temeljito razjasnuje rokopis, najden v zgodovinskem društvu koroškem. Ta rokopis, kateri je faksimilovan tudi pridjan tej zanimivi knjižici, obsega: „Oče naš", „Češeno Marijo" in „Vero". Dobiva se ta knjiga v tiskarni družbe sv. Mohorja ter stane 30 kr., po pošti pa 32 krajc. Priporočamo jo posebno našim učenjakom in starinoslovcem.

* *Župnija in božja pot Device Marije v Puščavi.* Krajepisno-zgodovinske črtice.

Pod tem naslovom je izšla v Mariboru knjižica, ki prinaša o znani božji poti v Puščavi nekaj črtic, katere so bile uže natisnjene v „Slov. Gosp.". Za romarje utegne biti ta knjižica prijazen spominek.

Mnogovrstne novice.

* *Za konec tekočega meseca marca* prorokuje „Stoletna pratika" še veliko snega in hudo zimo. — O mesecu sušcu veljá sicer star pregovor, da rad z repom vije, — vendar letos je uže z glavo víl, zato se nadejamo, da se „stoletna pratika" laže.

* Od vseh pokrajin, kjer Slovani katoliške cerkve bivajo, mislijo letos na slavnost sv. Cirila in Metoda (5. julija) potovati v Rim, da se poklonijo sv. očetu Leonu XIII., ki toliko ljubav skazuje Slovanom.

Zabavno berilo.

Noč.

Povest deklice.

Spisal N. Morski.

Natisnila „Njiva" v 48. listu 1880. leta.

(Dalje.)

4.

Ate so se na pragu ustavili, ko so zagledali Adelajido Petrovno . . . menda ustrašili so se je, dasiravno so prej govorili, da bi boljše bilo, ko bi prišla enkrat, potem pa ne več hodila. Adelajida Petrovna se ni smejala, kakor takrat, ko sva jo na vrtu srečala, ampak prav pohlevno je pozdravila ateta in bila je žalostna. Ate so prav dobri in najbrže se jim je smilila, da je tako žalostna in pohlevna. Bili so ž njo prav prijazni in podali so jej roko.

Veselí me, so rekli, da ste prišli.

Ate vselej pridejo iz pisarnice trudni in pred kosilom se vselej preoblačijo, preobuvajo čevlje in oblačijo halat. Pri Adelajidi Petrovni pa niso hoteli slačiti suknje. Adelajida Petrovna pa je zapazila, da se nekaj ongavijo ter je rekla:

Ne obotavljajte se, saj vem, da ste trudni, preoblecite se po domače. Če se bodete obotavljali, bodem ušla od vas.

In pregovorila jih je. Ko smo pa seli za mizo, je sela Adelajida Petrovna na moje mesto, ate proti njej, jaz pa na mesto reve Rezike. Soba je bila lepo ubrana, miza čedno opravljena, a jaz na stolu Rezike, prav kakor v gostéh. Ate so videli, kako lepo je vse opravila Adelajida Petrovna, in, zapazila sem, prav dopadalo se jim je, bili so še bolj dobri in še bolj prijazni z Adelajido Petrovno. Tudi kosilo se jim je dopadlo. Ali meni je bilo dolg čas . . . sedim, molčim pa jem.

Ate so pri kosilu vedno govorili z Adelajido Petrovno, a jaz jim nič nisem mogla vstreči. Adelajida Petrovna se na vse tako spomne . . . . komaj je atetu treba vode, oni še besedice niso rekli, pa Adelajida Petrovna uže naliva v kozarec, primika sol ali poper. Ne, jaz nisem umela tako, dasiravno sem tako srčno ljubila ateta. Ko smo pa pokosili, reče Adelajida Petrovna atetu:

Lepo se vam zahvaljujem.

Ate pa so odgovorili:

Vam se moramo zahvaliti . . . To vse ste vi . . . . Pridite večkrat k nam. Pokratkočasite nas dolgočasne.

Jaz sem se zelo zavzela. Kajti, še ni davno, so ate rekli: Kaj ko bi enkrat prišla „ta Adelajida", da bi potem več ne hodila. Zdaj pa jo vabijo, da naj pride „večkrat". Potem pa so se ate obrnili k meni, pogladili so me po licu ter so rekli:

Si vesela danes?

Jaz nisem nič rekla, ate pa so veleli:

Zahvali se Adelajidi Petrovni.

Nu, zahvalila sem se, a potem me je glava začela boleti. Da, vidite, kaj sem zabila povedati: ko sem se zahvalila Adelajidi Petrovni, me je poljubila, zasmejala se je, ter rekla:

Na zdravje!

Potem sem pa jaz šla k Reziki, dal jej kosilo, ker ni kosila z nami. Ate pa so z Adelajido Petrovno dolgo govorili, a ko smo se čaja napili, so šli spremit Adelajido Petrovno, jaz sem legla spat brez njih, dasiravno sem vedno čakala, da pridejo ter sedejo k meni na posteljico in pogovoré po navadi. Ateja ni bilo in prvikrat v življenji sem tako žalostno zaspala brez njih.

5.

S tega dne sva začela z atejem živeti drugače, ne pa kakor sva prej živela. Adelajida Petrovna je iz začetka redko prihajala k nam, po enkrat na teden, in kakor je prišla, tako so bili ate bolj veseli. Vse pospravi, vse naredi in če je ateju dolg čas, jih ona razveselí. Potem pa je Adelajida Petrovna večkrat zahajala, skoraj vsak drug dan, in prihajala je uže zjutraj: kosilo prigotovi, šiva perilo ateju, poravná obleko, vse pospravi in vsakikrat si kaj izmisli. A kadar je ona pri nas, ate uže nikoli ne prebirajo pravd, kakor da bi se ljudje več ne pravdali. Jaz sem na to uže popolnoma sama ostala. Zjutraj ate gredó v pisarnico, ko se pa vrnejo, vedno sedijo z Adelajido Petrovno, potem jo spremljajo, ali pa gredó ž njo sprehajat se, ali pa v gledišče... jaz sem pa sama z Reziko, vedno molčim, in ko ležem spat, nikoli več ne pridejo ate se pogovorit z menoj.... in „mrvica“ me več ne imenujejo.... kakošna sem revica!

Nisem vsega slišala, kar je Adelajida Petrovna ateju pravila; a enkrat sem slišala, ko je pravila, da tam neki v drugem mestu ima ženina, kateri jo jako ljubi ter jo vedno vabi v tisto mesto ter se hoče oženiti, sèm pa ne more priti. In res o pustu je prišla k nam Adelajida Petrovna ter dé, da se odpravlja v tisto mesto.

Moj ženin je zeló bolan, je rekla, ker se bojí za me. Moram odpraviti se k njemu, in — Bog vé, kedaj se bom vrnila.

Jaz sem stala pri ateju in videla sem, oni so postali zeló bledi, solze so jim očí zalile, prijeli so Adelajido Petrovno za roko ter so rekli:

Nu, a jaz kaj bom tukaj brez vas? Vi vidite, da sem sam, popolnoma sam ostanem.

Sami, ate! kaj pa jaz? Kaj sem se vam res tako zamerila? kaj mene prav nič več ne ljubite? Naj bode, ne imenujte me „mrvico“, ne sedite pri meni na posteljici, dokler ne zaspim — samo takih besedí ne govorite! Ah, ate, ah predragi ate, kako je to, aj kako?!.. Srce me je tako zabolelo, zajokala sem. Ate so se naglo obrnili k meni, razjezili so se in tako srdito so rekli:

Ti stojiš tukaj, Ančika, čemu poslušaš tuje razgovore, idi ven!

Tuje razgovore! Če sem jaz ateju postala tuja, vendar oni so meni oče kakor so bili prej... Počakajmo. Odpeljala se bode Adelajida Petrovna v tuje mesto in z atejem bodeva spet blizka, bodeva spet, kakor sva bila prej.

Adelajida Petrovna se je na drugi dan odpeljala. Ali z atejem nisva začela živeti, kakor prej. Ate so postali tako dolgočasni in večkrat sem zapazila, da jokajo. Spat sem se odpravljala vselej sama. Ate so imeli posteljo na drugem koncu spalnice. Včasi se ponoči zbudim in slišim: ate jokajo v temoti. Nisem se drznila uspokojevati jih, dasiravno bi bila tako rada. Včasi je pa gorela še sveča in videla sem, kako ate prečitavajo pisma, pa jočejo; včasi pa so sami pisali pisma, dolgo in mnogo so pisali...

Tako živela sva, pa le ne, kakor prej. Moja obleka je bila popolnoma uže iznošena in redka, č zemci strti in luknjasti. Ira mi je enkrat rekla, da bodem kmalu ciganki podobna. Prej so ate vedno ogledavali mojo opravo, zdaj pa je niso nikoli pogledali... Pa kedaj tudi bi mogli? Zjutraj zgodaj gredó v pisarnico, a ko se vrnejo, zdihujejo. Ah, ate, ko bi jaz vedela, kaj vam je! Gledite, čez nekoliko tednov, ne mnogo prej, ko se ate vrnejo iz pisarnice, jim prinesejo telegram. Ko se vrnejo ate, dala sem jim telegram. Oni so prečitali in postali so tako veseli, in z menoj so začeli tako veselo pogovarjati se:

Na, čitaj! znaš čitati taka le pisma?

Vzela sem. Na papirji vidim dolgo tenko vrsto, čitam, čitam najprej tiho, potem na glas: „Jutri se vrnem, sežgala sem ladije. Adelj.“

Razumela sem, da se vrača Adelajida Petrovna, ali o kakošnih ladijah ona piše, tega nisem razumela. Prašam ateja:

Kaj je imela Adelajida Petrovna svoje ladije?

Ate so se najprej zasmejali, potem pa so rekli: To se pravi, Adelajida Petrovna je slovó dala svojemu ženinu. (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 15. marca. — Stan državnega zbora bil je uže pred tednom jako razburjen, pretekli teden pa se sme imenovati viharen. Na vse kriplje so vrtali levičarji na vseh vogalih, da bi pri hišnem davku razdejali desnico in ob enem nevaren udarec dali vladi, a spodletelo jim je! Tisti, katere so hoteli preslepiti, očitali so jim to v obraz, in večina je srečno prestala zeló hudo preskušnjo. Drugi udarec priletel je levičarjem iz lastnega tabora z odstopom predsednika grofa Coronini-a. Coroninijev odstop je smatrati za najostrejo obsodbo škandalov, katere uže precéj dolgo počenjajo levičarji in njim na čelu ves divji dr. Herbst v zbornici in v svojih časnikih. — V mojem zadnjem pismu naznanjeni prvi korak slovenskih poslancev zoper razsodbo c. k. dunajske najvišje sodnije o jeziku slovenskem storjen je bil pretekli petek; od odločnosti vlade bo zdaj odvisno, ali bo treba še odločnejih korakov ali ne. Jezik naroda našega ne sme do sodnega dne pankrt ostati v uradih! Gotovo je eno, da se slovenski poslanci še le tadaj smejo in morejo zadovoliti in dalje čakati izpoljnenja obljub, kader se slovenskemu jeziku v uradih in šoli dejansko postavno priznana pravica da. — Druge nekatere novice so prepomenljive, da bi jih „Novice“ le v dopisu mogle omenjati, — mislim smrt krajnski deželi v predobrem spominu ostalega gospod grofa Andreja Hohenwarta, očeta našega voditelja v državnem zboru, Nj. ekscelence grofa Karola Hohenwarta, in pa grozoviti umor ruskega cara Aleksandra II. preteklo nedeljo popoldne v Peterburgu. Ta sramota 19. stoletja je sad nihilizma, — in nihilizem sad modernega liberalizma in brezvrstva, šolske odgoje brez Boga itd. itd.

Z Dunaja 12. marca. — Gosp. Ernst Kramar, asistent na tukajšnjem agrikulturno-kemičnem poskuševališči, je napravil zadnji strogi izpit za diplomo (strenge Diplomsprüfung) iz kmetijstva, kemije in naravoslovja. Prestal je ta izpit v vseh predmetih z odliko. Gosp. Kramar, ki je tudi dopisnik „Novicam“, je prvi Slovenec, ki je napravil na tukajšnji visoki kmetijski šoli stroge izpite, ki so tolike veljave, kolikoršne so na vseučilišči doktorski izpiti iz drugih znanstev. Čestitamo!

Iz Gradca 10. marca. — (*Nov sad brezverske ljudske šole*). Naj, kakor je „Slov. Gosp.“ posnel po „Gratz. Volksbl.“ prečudno dogodbo, tako jo tudi „Novice“ posnamejo po „Prilogi Slov. Gosp.“, po kateri je pozdrav „Hvaljen bodi Jezus Kristus“ v ljudskih šolah

prepovedan!! „Slov. Gosp.“ pripoveduje to prepoved tako: Gradec je uže precej veliko mesto. Blizu 100.000 ljudi šteje, zaradi tega pa tudi veliko otrok, učiteljev in šol. Dne 22. febr. ob 9. uri predpoldnem vstopi katehet, čestitljiv oče frančiškan, pri sv. Andrašu v šolo. Otroci zagledavši ga pozdravijo glasno, krepko in veselo: „hvaljen bodi Jezus Kristus“. V šoli navzoč sta pa šolski inšpektor in šolski ravnatelj. Sedaj stopi šolski inšpektor vpričo vseh učencev pred g. kateheta rekoč: „šolske oblasti so zaukazale: kedar učitelj ali kdo drug vstopi, ima se opustiti pozdrav: „hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Šolska oblast je tako zaukazala, in jaz sedaj res strmim, da se tukaj po tem zaukazu ne ravna. Zatoraj prepovejte otrokom, naj Vas vstopivšega v učilnico ne pozdravljajo več z besedami: „hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — Katehet odgovori: tega ne storim, če hočete ta pozdrav odpraviti, storite to sami! Inšpektor: treba Vam je le besedico zinoti in zaukaz šolske oblasti je izvršen. Katehet: Ako gosposka kaj takšnega od mene zahteva, hočem tudi vedeti: zakaj? Inšpektor: kedar gosposka kaj zaukazuje, moramo ji slepo vbogati. Inšpektor in ravnatelj odideta! — Res skoraj neverjetno v katoliški Avstriji!

Iz Vipave 13. marca. — Slavno vredništvo! Prosim, da sprejmete v Vaš list naslednji popravek: V zadnje moje pojasnilo v 10. listu „Novic“ od 9. marca 1881. na strani 79. kot popravek k dopisu iz Vipave od 30. jan. t. l. v 5. št. „Novic“ se je vrinila najbržo po krivdi uredništva ta-le pomota: lit. b. se glasi: „ker je bil za tajnika izvoljen g. Št., nad čegar nespodobnim obnašanjem pri društvenih veselicah smo se uže očitno spodtikali“. „Pri društvenih veselicah“ jaz nisem pisal, — to naj se vzame kot popravek v znanje. Pisal sem le: „nad čegar nedostojnim obnašanjem smo se uže večkrat spodtikali“. Dalje se je izpustilo v zadnjih „Novicah“ potrdilo, tako-le se glaseče: „Podpisani potrdimo, da je popis volitve resničen.“ (Sledijo štirje podpisi veljavnih gospodov.) — To v popravek mojega pojasnila.

A. Ditrich.

Iz Vipave nam je od druge strani došel popravek k dopisu „Novic“ od 9. marcija t. l. „Na konci omenjenega dopisa so izostale te le važne besede: „V dokaz, da je popis volitve resničen“, sledijo štirje podpisi veljavnih gospodov. — Tisti podpisi toraj so bili namenjeni edino le v potrjenje, da je popis čitalniških volitev resničen, nikakor pa niso veljali ti podpisi v potrjenje kakih osebnih napadov, kakor se je raztolmačilo. Za vse osebne napade in osebna razžaljenja je edino in samo le dopisnik odgovoren, ki je na konci dopisa s polnim imenom podpisan“.

Iz Vipave 12. sušca. — Slavno vredništvo! Da ne bode svet mislil, da sem Vam v dopisu v štev. 5. letošnjih „Novic“ neresnico poročal, hočem dokazati, da stvar ni taka, kakor jo je vam g. Ditrih v popravku iz Vipave v zadnjih „Novicah“ naslikal. Zato prosim, da ta popravek na podlagi §. 19. tiskovnega zakona v prihodnji list sprejmete.

Dne 1. januarija je imela naša čitalnica svoj navadni občni zbor. V odbor smo bili voljeni tudi gosp. R. Dolenec, g. Fr. Štajer in jaz, katere se g. Ditrihu zljubi imenovati „tu le predobro znana trójica“. Gospoda R. Dolenc in Štajer sta bila pa tudi uže v pretečenem letu odbornika čitalnice, kako more toraj res biti, „da bi bila tudi ta dva gospoda pri volitvi glasno zabavljala „staremu odboru, tedaj tudi samemu sebi“, ako bi sploh res bilo, da je kedo to storil, kar pa zanikavam, kakor tudi to, da bi bil društvenike le kedo tako motil in zbegal, da vsled tega pri volitvi odbora ni bilo nobenega reda. — Pristaviti pa moram, da je na večino društvenikov kaj slab vtis naredilo, da gosp. tajnik Adl. ni niti z eno besedico hotel poročati o delovanji v pretečeni dobi. To pa je vzbudilo gotovo opravičeno strmenje. — Da smo dobili mi trije po društvenih pravilih premalo glasov, je sicer istina, a to se je še le več dni po volitvi izvedelo, ko se je začelo proti volitvi rovati — nikakor pa ni res, da je bil g. tajnik A. zbor na to brž opozoril, in da ga je trójica prevpila, kajti ravno gosp. A. je bil zapisnikar in v dotičnem zapisniku ni niti sluha ne duha o kakem takem opazovanju, pač pa je g. A. sam zapisal med drugim: „za tajnika je izvoljen g. Št. z 9 glasovi“ in „z večino glasov izvoljeni g. Pirc.“ Da je to g. Ditriha napotilo, da je proti veljavnosti volitve vložil pritožbo in da je zahteval novo volitev, je neresnična trditev, kajti na vabila k odborovi seji dne 16. prosinca dajeta gg. J. Grabrijan in J. Adlešič odbornikom na znanje: „da je neki g. društvenik proti volitvi dné 1. januarija t. l. vložil pritožbo, v kateri zahteva, da se tisti gg. odborniki, kateri nimajo zadostnega števila glasov, še enkrat volijo.“ Pri odborovi seji dne 16. prosenca t. l. je pa g. Štajer dokazal, da ne gré, da bi se volitev le gledé treh ovrgla, ampak da je sploh cela volitev neveljavna, ker trije odborniki niso dobili absolutne večine glasov, in zahteval je, da naj se ta volitev popolnem ovrže, ker občni zbor tako ni bil pravilno sklican in ravno tako je bil zapisnik zborove obravnave nepravilen in pomanjkljiv. — Po dolgi in burni debati, katere se je vseh šest navzočnih odbornikov več ali manj vdeležilo, se je pridružil g. Štajerjevim nazorom sam predsednik gosp. Grabrijan in stavil konečni predlog: „naj se ves odbor še enkrat voli“ in kakor stojí zabilježeno v zapisniku iste odborove seje, so temu predlogu pritrdili vsi odborniki razen Adlešiča. Adlešič je povdarjal, da volitev tistih izvoljenih obveljá, kateri so imeli zadostno število glasov.“ — Sedaj naj sodijo čast. bralci, ali g. Ditrih resnico govori, ako piše: „da je odbor pri seji 16. januarija t. l. s 5 glasovi proti edinemu g. Štajarju njegovo pritožbo za opravičeno spoznal. Kar piše g. Ditrih o svojih dobrih namenih do čitalnice, o tem se bode na drugem mestu govorilo, kaj se pravi poštenjaka na tak neuslišan način pred svetom tako krivično javno žaliti. — V g. Ditrihovem popravku na dalje ni res, da se je po priganjanji trójice volitve celó nekdo vdeležil, ki ni bil ud, ravno tako ni res, da je g. Štajer zvedši o pritožbi „letel“ celó nad g. dekana, ter „zahteval“, naj se pritožba ovrže, a volitev potrdi. On je prišel k gosp. dekanu z vprašanjem, kedaj bode prva seja novo izvoljenega odbora in tu mu je g. dekan dejal, da se bodo trije odborniki morali na novo voliti, ker je g. Ditrih proti njihovi volitvi vložil protest, da on seje novega odbora toraj ne bode razpisal. Trdivši, da o tem nima samo predsednik odločnosti in povdarjaje, da se volitev nikakor ne more parcijelno za neveljavno spoznati, se je poslovil z zatrdilom, da se bode še o tem debatiralo, ali se morejo meni nič tebi nič trije iz odbora izbacniti; nadalje ni res, da je trójica agitirala, kakor bi šlo za nebesa ali pekel, pač pa je g. Ditrih razven intenzivnih agitacij v Vipavi, Vrhpolji, Lozicah in posebno v Šentvidu, kjer je celó popolne neresničnosti v dosego svojega namena raznašal, v Šturji dva gospoda najlepšega blagostanja, nagovarjaje ju, naj pristopita čitalnici Vipavski, on jima hoče za celo leto vstopnino in mesečnino plačati, samo da glasujeta ž njim, da se „trójica“ (katero je z imenom imenoval) premaga; ni res, da se je moral vsak narodnjak vstrašiti, pač pa je provzročilo v vseh krogih dokaj začudenja, da se g. Ditrih s tako strastjo

poteguje za volitve, ko bi ga morala skušnja vendar uže izučiti. Gosp. Ditrih nima niti najmanjšega povoda niti poklica, meni hinavsko javkanje po g. dekanu, g. beneficijatu in g. kaplanu podtikati. Parola istega dne ni bila: „farje ven“, kajti g. kaplan je bil uže prvotno na listkih priporočan za blagajnika in potem tudi v odbor izvoljen in isto tako bi bil izvoljen tudi g. beneficijat Knific, ako bi se ne bil izkazal kot najstrastnejši g. Ditrihov privrženec. Gosp. dekan pa se je itak takoj ob volitvi prvomestnika sam predsedništvu odpovedal, na kar je bil vsled predloga g. R. Dolenca enoglasno za častnega uda čitalnice izvoljen.

Sploh pa zopet ni res, da je bil g. dekan dosedanji vseletni predsednik čitalnice, ker znano je, da so bili razven druzih — predsedniki Vipavske čitalnice tudi gg. dr. Ložar, sodnik Bric in dr. Vok, katerega zadnjega je vsled zapisnika občnega zbora od dne 6. januarija l. 1879. ravno g. Ditrih predlagal za predsednika, če tudi je ravno pred njim drugi govornik predlagal gosp. dekana.

Naravnost smešno in razžaljivo pa je, da si g. Ditrih dovoljuje besedariti o tem, da je g. Karol Dolenc, Vipavski župan, izvoljen za predsednika Vipavske čitalnice. — Brez ovinkov moram reči, da je nesramna perfidija trditi, da je nad tem vse strmelo in mislilo, da je le norčija! Gospoda „župana“ Karola Dolenca pozna cela Vipavska dolina, ravno tako dobro, kakor g. Ditriha toda — g. Karol Dolenc je župan Vipavski in zavzema to in ono častno mesto med občani, med tem, ko so g. peku A. Ditrihu vse te odlike sami ideali. Zato mu ni treba milovati čitalnice, da je g. K. Dolenc, ki se je bil uže 16. januarija t. l., ne pa ravno pred volitvijo, dné 23. januarija t. l. za uda zapisal, postal njen predsednik — le počaka naj, pa se bode prepričal, da je g. Karol Dolenc kakor nalašč na svojem mestu in da se zna pokazati energičnega moža, tudi proti takim, ki mislijo, da so v Vipavi le nekateri privilegirani narodnjaki. Ne bode dolgo do tega, ko se bode milovanje na drugi predmet povračevalo in takrat bode g Ditrih debelo gledal, kako je mene zamogel dolžiti „debele laži“, da ni res za razne šarže v odbor kandidiral, ko je vendar iz zapisnika občnega zbora od dné 23. januarija t. l. črno na belem dokazano, da je on kandidiral za podpredsednika proti g. R. Dolencu, za blagajnika proti g. Možetu in pozneje dvakrat proti g. J. Mayer-ju in nazadnje za odbornika brezi portfelja, kjer je pa zopet ostal v eklatantni manjšini.

Da je g. Ditrih agitiral, je zgoraj povedano, toraj tudi ta trditev, da njegova stranka ni agitirala, je laž.

Prosim, g. vrednik, da blagovolite tedaj moj dopis od 2. februarija tako popraviti, da na mojo veliko začudenje vidim, da ima g. Ditrih vendar še nekaj privržencev. Gustav Pirc.

V dolenjem Zemonu na Notranjskem 14. marca. (*Javno in najtoplejšo zahvalo*) izreka podpisano občinsko predstojništvo čestitim gospodom, kateri so blagovolili za stradajoče naše reveže nam poslati milodarov. Vem, da blagi rodoljubi ne iščejo javne zahvale, a ne morem si kaj, da ne bi jih imenoval nadejaje se, da njih zgled nakloni velikim našim revežem še kaj dobrotnikov.*) Preč. gosp. dr. Jurij Strbenec, župnik v Hrenovicah so darovali 20 gold., gosp. Val. Klobuk na Vojskem 1 gold., gospodje državni poslanci so iz Dunaja po gosp. A. Obrezi poslali 49 gold., namreč knez Windischgrätz 10 gold., gosp. vitez Schneid 5 gold., gosp. Karol Klun 3 gold., gosp. Vil. Pfeifer 5 gold., gosp. baron Švegelj 5 gold., gosp. dr. Vošnjak 3 gold., gosp. dr. Poklukar 3 gold., gosp. A. Obreza 15 gold.

Josip Potepan, župan.

*) Ker prebivalci te občine večidel zavoljo pomanjkanja živeža in pomanjkanja zaslužka res v grozni revščini zdihujejo, naj bi jim pomagal, kdor more! „Novice“ bodo rade sprejele vsak dar in ga izročile županstvu. Vredništvo.

Iz Ljubljane. — Nismo ne kmalu v preteku enega tedna doživeli toliko važnih dogodeb, kakor uni teden, veselih in žalostnih. Prva dogodba pripetila se je na Dunaji v zbornici poslancev, da je njen predsednik grof Coronini nenadoma odpovedal se predsedstvu in odloživši celó državno poslanstvo izstopil tudi iz zbora. Leta 1879. od vseh strank enoglasno voljen za predsednika zbornici, bil je mnogokrat po ustavovercih in osobito po dr. Herbstu v zbornici in časnikih tako razžaljen, da je popustil predsedstvo. Da je to naredilo velik vtis tudi v najviših krogih, je le en glas, kajti grof Coronini je bil zaupni mož tudi cesarjev. Kako pa je Goričane, katerih poslanec je bil Coronini, pretresel njegov odstop, priča „Soča“, katera pravi, da, kakor vdari strela z jasnega neba, osupnila nas je novica, da se je grof Coronini odpovedal državnemu poslanstvu. — Drugi osobito nam Slovencem važni dogodjaj je bil ta, da so naši poslanci, podpirani od blizo 50 druzih poslancev avtonomistične stranke, s krepkim vprašanjem v zbornici stopili pred ministra pravosodja in zahtevali pravico slovenskemu jeziku v uradih, kakor to ustava veleva, ne pa, kakor jo Stremayr tolmači. — Tudi smrti grofa Andreja Hohenwarta, očeta Nj. eksc. grofa Karola Hohenwarta, nismo Kranjci slišali brez milovanja, kajti ranjki je mnogo let, dokler se ni 1860. leta v pokoji preselil na Dunaj, v Ljubljani bival, zadnja leta kot dvorni svetnik pri deželni vladi. Dosegel je starost 87 let. — Še druga dogodba domača zadnjih dni je bila sodniška obravnava litijskega škandala, o kateri na drugem mestu poročamo. Iz vsega se kaže, da se je začelo daníti o Vesteneckovi afèri. — Največo senzacijo pa je, kakor povsod, tako tudi pri nas, vzbudilo strašansko hudodelstvo, po katerem je 13. dne t. m. bil ubit preblagi car ruski Aleksander II., svojemu narodu velik dobrotnik. Tudi o tej dogodbi, ki je stresla ves svet, poročamo obširneje na drugem mestu.

— V odborovi seji družbe kmetijske, 13. dne t. m., o kateri prihodnjič poročamo, je po predlogu podružnice novomeške bilo sprejetih 25 novih udov, med njimi na veliko veselje odborovo 12 učiteljev, po predlogu radoljške podružnice pa 10. Gosp. Seitner je odboru naznanil, da je zapustil Kranjsko deželo in se podal v Bosno, kjer je dobil državno službo. Srečno pot!

— Kakor je podoba, bodo volitve v kupčijsko in obrtnijsko zbornico še le prihodnji mesec in zato centralni volilni odbor še ni prišel do tega, da bi nasvetoval kandidate. Al, rodoljubi v Ljubljani in po deželi, zaradi tega nikar ne dremajte, da ne položí sovražna kukavica svojih jajic v domače gnjezdo in se ne snuje, kakor smo iz litijskega okraja slišali, kak chabrus, ki kazí volilno pravico.

— C. kr. dvorni svetnik vitez dr. Kaltenegger je v nedeljo opoludne zapustil Ljubljano.

— Gosp. dr. Vinko Gregorič je imenovan sekundarijem na tukajšnji deželni bolnišnici.

— (*Litijski škandal prvikrat pred sodnijo.*) Pretekli pondeljek 14. t. m. je bila v Ljubljani pred okrajno sodnijo razprava tožbe žandarskega „wachtmeistra“ K. Wagnerja zoper litijskega župana gosp. A. Koblarja. Wagner je namreč tožil gosp. župana zavoljo razžaljenja časti, ker je ta v naznanilu deželni vladi navedel, da je bil med pobijalci oken v Litiji tudi žandarski „wachtmeister“ in celó — kakor ljudje pravijo — pijan.

Tožnika je zastopal državni pravdnik g. Mühleisen, namestu g. Koblarja je prišel kot pooblaščenec gosp. notar Luka Svetec, zagovornik pa mu je bil gosp. dr. Mošé. Oba ta dva sta ugovarjala temu, da bi smel gosp. Koblar tožen biti zavoljo tega, kar je storil kot župan, toraj v imenu srenjskega odbora, k čemer je bil po svoji županijski dolžnosti primoran, ker je bil ponočni škandal prevelik, županstvo pa ima skrbeti za javni red in mir; torej je treba, da se tožba uže iz tega vzroka zavrže. Če pa se vendar dalje obravnava, potem je toženec pripravljen nastopiti pot dokazovanja resnice ali vsaj to, da je imel župan dosti vzroka za naznanilo, če bi prav po vsem ne bilo resnično. — Potem so se zaslišale štiri priče, ki so pod prisego potrdile deloma, da so v družbi, ki je okna pobijala, poleg Vestenecka videle tudi žandarja Wagnerja, deloma pa, da je bil ta res pijan ali vsaj vinjen. — Državni pravdnik v imenu tožnika vendar-le ostane pri tožbi, gosp. dr. Mošé pa pri svojih prvih predlogih, da gosp. Koblar ne sme tiran biti pred sodnijo za to, kar je storil litijski župan kot izvrševalni organ sklepa srenjskega odbora, kar je zavoljo velikanskega in pohujšljivega škandala moral storiti. Razen tega je pa po pričah dokazano, da je le preveč vzroka imel za to. Beseda gosp. zagovornika je bila krepka; ostro je bičal obnašanje litijske gospôde, ravno tako gosp. Koblarja pooblaščenec gosp. notar Luka Svetec. — Načelnik mestne sodnije, svetnik gosp. Ledenigg, je kot varh pravice po vsem tem razsodil takó, da je gosp. Koblar nekriv, a „wachtmeister“ obsojen plačati stroške obravnave. Zoper to razsodbo se je državni pravdnik pritožil do deželne sodnije. — Pri obravnavi je bilo pričujočih mnogo poslušalcev, posebno z jurističnih krogov.

— Službo okrajnega živinozdravnika je, kakor „Slov. Gosp.“ objavlja, razpisal okrajni odbor v Mahrenbergu na Štajarskem. Plača tej službi je 300 gld. in popotnina od 1—2 gld.; prošnje se ulagajo do 31. dné t. m.

— Gosp. dr. Poklukar, uni teden z Dunaja prisedši, ni veselja doživel, dn bi se mu bila hčerka ozdravila; včeraj je umrla.

— Iz Prage smo prejeli zanimivo nemško knjigo pod naslovom: „Zur Frage über die Gleichberechtigung der Slovenen. Von L. Pomladinovič. Untersteiermark 1881. Buchdruckerei der „Politik“ in Prag.“ Prihodnjič govorimo več o tej knjigi, ki je sedaj prišla prav „a tempo“ na svitlo.

— (*Gosp. Peregrin Kajzel*), Slovencem sploh, posebno pa Ljubljančanom dobro znani izvrstni komik ljubljanskega slovenskega gledališča, si je ustanovil svojo lastno kupčijo z glažovino, porcelanom i. t. d. na Starem trgu št. 30 tik hiše c. k. deželne sodnije. — Mi opozorujemo vse narodnjake v Ljubljani kakor tudi po vseh slovenskih pokrajinah, naj podpirajo zaslužnega narodnega moža g. Kajzela, ki je glavni steber slovenskemu gledališču, in to temveč, ker jim je porok, da bodo vsigdar postreženi s cenó in dobro robo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Vsi časniki brez izjeme obsojajo grozni umor cara ruskega Aleksandra II. Cesarja našega je pretresla ta dogodba tako, da je hipoma poslal milovalni telegram nasledniku cesarjevemu.

— V zbornici poslancev se razpravlja nova postava hišnega davka, za katerega bodo z dovoljenimi olajšavami glasovali Tirolci, ki dozdaj tega davka niso imeli. Da bode ta davek skala, na kateri se razbije sloga večine naše, ni se zgodilo, kakor so levičarji mislili. — Da je grof Coronini se odpovedal predsedstvu, učinilo je tako senzacijo, da je grof Taaffe nemudoma se podal k cesarju, mu naznaniti dogodbo, katere krivi so edini levičarji. Namesti njega je bil dr. Smolka za predsednika zbornici voljen, levičarji so padli z dr. Rechbauerjem, — prvi podpredsednik pa je zdaj knez Lobkovic. — Mogoče je, če ima zbornica dan na dan javno sejo, da se državni zbor konča o veliki noči.

— Meseca prosinca začel je tukaj izhajati dvakrat na teden nemšk časnik pod imenom: „Oesterreichischer Volksfreund“, kateremu se priklada „Illustrirtes Familienblatt“. Vredovan je ta časnik v konservativnem smislu, ter se odločno naglaša kot protijudovski list (Antisemiten-Organ). Cena mu je celoletna 10 gld., polletna 5 gld., četrtletna 2 gld. 50 kr.; duhovnikom, ljudskim učiteljem in družbam se pa list pošilja za polovico omenjene naročnine.

— Iz leta 1848. glasoviti dr. Füster, naš rojak, je v revščini umrl na Dunaji.

Iz Zagreba. — Naš Zagreb dobi novo národno kazališče. Stekajo se uže od več rodoljubov znameniti darovi; seveda bo treba velicega kapitala, da se vredno izvrši jugoslavensko kazališče. V ta namen priredilo je tudi vrlo akademično literarno-zabavno društvo „Hrvatski dom“ 14. dné t. m. veliki koncert na korist tej novi stavbi.

Iz Rusije. Grozovita novica je pretresla v nedeljo 13. t. m. vso Rusijo: **Car Aleksander II. je padel zavratno po roki morilca!** — Bilo je v nedeljo popoldne, ko se je peljal car z vojaške jezdarnice nazaj v svojo palačo, kar ga napadejo nihilisti preoblečeni v delavce sneg odpravjajoče, z bombami. Prva bomba ubije in rani več carovih spremljevalcev, njemu ne stori nič, a brž prileti druga, ki razbije njegov voz in mu razmesari obe nogi. Spravili so ga naglo v njegovo sobo, kjer je pa, ne več zavedivši se, ob poli štirih popoldne umrl po strašnih mukah. Morilca, 21letnega akademikarja rudarskega Pusakova, so prijeli in zaprli. Bilo jih je pa gotovo več. — Na cara Aleksandra je bil to šesti napad.

Drugi dan, v pondeljek, 14. t. m. je nastopil vladarstvo njegov sin-naslednik Aleksander III.; kako bo vladal, se še ne vé. — Nagla smrt cara je pretresla ne le Rusijo, marveč vso Evropo; zlasti vznemirila je na dunajski borsi in v Berolinu, ker je znano, da je novi car nasprotnik Nemcev in se čuti ne le Rusa, marveč tudi Slovana sploh in se bo imenoval najbrž „cara vseh Slavjanov“. Prihodnjič bomo o tem več spregovorili.

Turčija. — Čedalje očitnejše je, da med Turčijo in Grki se vname vojska, v katero zoper Turke bodo pritisnili tudi macedonski Bulgari. To pa je zdaj tem večega pomena, ker na čelo Rusije je stopil nov vladar, ki utegne strogo postopati s Turčijo.

☞ *Da nismo zarad lokalnih Vipavskih prepirov oškodovali častitih naših bralcev, dodali smo priloženi list, z dostavkom, da je zdaj v „Novicah“ konec onih besedí.*

Žitna cena

v Ljubljani 9. marc 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 43 kr. — banaške 10 gold 37 kr. — turšice 6 gold. — kr. — soršice 8 gold. 50 kr. rži 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 70 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.